

Ridskolornas Riksorganisation

Djurskyddsmyndigheten
Box 80
532 21 SKARA

Remissvar med anledning av Djurskyddsmyndighetens förslag till föreskrifter och allmänna råd om hästhållning. (Dnr 2005-1814)

Ridskolornas Riksorganisation (RRO) har beretts tillfälle att yttra sig över rubricerade föreskrift och vill anföra följande.

1. Inledning

Enligt Djurskyddsmyndighetens foljebrev till de föreslagna föreskrifterna anger myndigheten att de viktigaste förändringarna mot tidigare regler är att hästar dagligen ska få röra sig fritt, att hästar ska ha social kontakt företrädesvis med andra hästar, att de ska ha tillräckligt med grovfoder samt att tiden som en häst får stå uppbunden i spilta begränsas.

Till stöd för de föreslagna föreskrifterna har myndigheten upprättat en litteraturstudie om hästarnas beteendebehov och förekommande störda beteenden (Djurskyddsmyndigheten 2005-07-29). I studien jämförs dagens hästhållning med hållande av vildhästar och då görs gällande att det är av vikt att fastställa de viktigaste beteendena (beteendebehoven) för hästar i vilt tillstånd, för att sedan använda denna information och se över vilka av dessa som hästar inte får möjlighet att utföra i traditionella inhysningssystem. Skillnaderna sägs förklara störda beteenden bland hästar i fångenskap*. Djurskyddsmyndighetens tolkning av befintlig forskning, som det kommer till uttryck i litteraturstudien, är minst sagt undermålig och slutsatserna är i många stycken direkt osakliga.

Enligt RROs mening är en naturlig och självklar utgångspunkt för nya föreskrifter att börja med en kartläggning av eventuella olägenheter som finns inom svensk hästhållning idag. En sådan utredning saknas och det har heller inte i det utsända underlaget redovisat vilken art av faktiska problem som ska finna sin lösning genom de nya föreskrifterna. Det vore synnerligen olyckligt om föreskrifter och allmänna råd skulle baseras på myndighetens genuina värderingar istället för på beprövad erfarenhet bl a som den tillämpas inom svenska ridskolor.

*RRO menar att begreppet är missvisande och borde därför inte användas av Djurskyddsmyndigheten.

Hästar har använts i människans tjänst under årtusenden och har också historiskt sett haft ett särskilt nära förhållande till människan. Så har tex hästen under vissa tider inte använts som livsmedel, utan begravts i jord, trots att det rått brist på livsmedel. Hästen har använts som dragdjur inom jordbruket och som transportmedel inom det militära men används nu huvudsakligen för människors rekreation. RRO menar att Sveriges ridskolor är bärare av detta kulturarv och att dagens hästhållningen har sina rötter i detta kulturarv. Det är följaktligen ingen tillfällighet hur hästarna hålls inom den professionella hästhållningen på Sveriges ridskolor, utan driften etc bygger på långa traditioner och beprövad erfarenhet. Självfallet är det hästens välbefinnande som alltid varit målet för hästhållningen.

Att det föreligger behov av en genomgripande belysning av den praktiska hästhållningen i Sverige bekräftas också av Djurskyddsmyndighetens sammanfattning i litteraturstudien. Där konstateras, utan angivande av empiriskt underlag, att många av dagens inhysningssystem och hästhållningstraditioner är olämpliga för hästar. Man föreslår att dagens inhysningssystem bör reformeras så att det möjliggör social kontakt hästar emellan antingen genom lösdrift, flerhästboxar eller enhästboxar med möjlighet till visuell och taktill kontakt. Om bla detta negligeras leder det enligt myndigheten till lidande för hästen. Uttalandet ovan, och tidigare uttalanden om svenska ridskolor, stärker RROs uppfattning att Djurskyddsmyndigheten har bristfälliga kunskaper om hästhållningen i Sverige.

Djurskyddsmyndigheten använder genomgående begreppet 'välfärd' utan att närmare ange vad som avses därmed. I mänskliga sammanhang används begreppet vanligen som en ekonomisk term och brukar mätas som ökning (eller minskning) av BNP. Det är också dokumenterat att ökad ekonomisk välfärd i vissa avseenden leder till ett sämre hälsotillstånd bland befolkningen genom tex överkonsumtion av livsmedel, något som sägs vara en av västvärldens största hälsoproblem. Det är angeläget att Djurskyddsmyndigheten ger begreppet välfärd en konkret definition och utvecklar metoder för hur denna välfärd i förekommande fall ska mätas.

Djurskyddsmyndigheten gör i konsekvensanalysen av reglers effekter för små företags villkor (1998:1820) gällande att kopplingen mellan brister i djurhållningen och vissa stereotypa beteenden skulle vara vetenskapligt klarlagda och menar att regelverket ska anpassas till nya rön om hästars behov. RRO är av den bestämda uppfattningen, efter att ha granskat av myndigheten åberopad litteraturstudie, att Djurskyddsmyndigheten inte presenterat någon ny eller tidigare forskning som skulle påvisa att det föreligger behov av utökade föreskrifter (se bilaga 1). De föreslagna föreskrifterna baseras i stället på allmänt hållna och illa underbyggda värderingar.

RRO anser att i den händelse myndigheten ska besluta om utökade föreskrifter måste det finnas ett dokumenterat behov som vederläggs genom forskning eller praktiska erfarenheter. Om det inte föreligger något dokumenterat behov presumerar detta, med hänvisning till verksförordningen och proportionalitetsprincipen, att föreskrifterna är betungande för den det berör och ska följaktligen inte införas.

Ett övergripande problem för den framtida hästhållningen är att uppfattningarna om hur hästar ska skötas tycks skilja sig mellan olika intressenter i samhället. Djurskyddsmyndigheten utgår ifrån ett paradigm för hästhållningen där vildhästen är förebild. Samtidigt pågår en trend bland stora grupper hästägare där hästarna "förmänskligas". Många hästägare tycks också påverkas av kortsiktiga modsvängningar rörande hästhållningen. Den professionella hästnäringen har utbildad personal som sköter hästarna enligt beprövade metoder baserat på

långa traditioner. De känner sig främmande för de beskrivningar om hästhållningen som görs av Djurskyddsmyndigheten och många av de som håller hästar som hobby. För RRO är det självklart att det är den professionella hästnäringens paradig som ska vara vägledande vid utarbetnad av föreskrifter och allmänna råd. Föreskrifter måste vidare med nödvändighet baseras på fakta och inte på allmänt hållna värderingar. Endast därigenom kan föreskrifter i någon mån bidra till en positiv utveckling av hästhållningen i Sverige. Föreskrifter och allmänna råd i nu föreliggande utformning ska enligt RROs uppfattning redan av dessa skäl lämnas till en ny beredning med beaktande vad som anförts ovan.

2. Behovet av föreskrifter och deras ändamålsenlighet

Det åligger Djurskyddsmyndigheten enligt verksförordningen (1995:1322) att före beslut om föreskrifter och allmänna råd

1. noga överväga om detta är den mest ändamålsenliga åtgärden
2. utreda föreskrifternas eller de allmänna rådets kostnadsmissiga och andra konsekvenser och dokumentera utredningen i en konsekvensutredning.

RRO menar, vilket framförts ovan, att en självklar utgångspunkt för en konsekvensanalys är att myndigheten påvisar att det verkligen föreligger ett verkligt behov och att de föreslagna reglerna löser dessa behov. Enligt RROs mening har myndigheten inte påvisat något verkligt behov, utan föreskrifterna baseras huvudsakligen på myndighetens genuina värderingar. Att det inte föreligger något särdeles utbrett behov av utökade föreskrifter tycks också delas av myndigheten, då man i konsekvensanalysen konstaterar att *"de flesta lever dock redan upp till kraven i de nya föreskrifterna"*.

I konsekvensutredningen anges att det kan uppkomma kostnader för hästhållarna för hagar och modifiering av inredning samt eventuella kostnader för ytterligare en häst. RRO konstaterar att myndigheten därvid helt bortser ifrån att ett regelverk i sig medför kostnader för hästhållarna i form av ökad byråkrati och pappershantering. RRO vill i sammanhanget hänvisa till Nuteks utredning, beställd av regeringen, där man påvisat avsevärda administrativa kostnader som olika regelverk åsamkar företagen.

Som bakgrund till de föreslagna föreskrifterna anger myndigheten att det bland hästhållarna ofta saknas ingående kunskaper om hästarnas beteende och behov, vilket gör regler nödvändiga. RRO vill framhålla att sådan kunskap inte saknas bland landets ridskolor och att i den händelse kunskapsbrister föreligger på annat håll, skall andra möjliga åtgärder övervägas helt i enlighet med verksförordningen.

Verksförordningen syftar till en begränsning av regler och en självklar utgångspunkt därvid är att det för varje reglering måste finnas ett dokumenterat behov. Samtliga riksdagspartier tycks vilja gå längre än så, då man unisont vid Riksdagens seminarium om hästar den 13 juni 2006 deklarerade att reglerna kring företagandet t.o.m. skall minskas.

RRO menar att det åligger myndigheten att påvisa att det föreligger behov av ytterligare regler och att det behovet står i rimlig proportion till den olägenhet som varje regel åsamkar den enskilde. Med detta följer en utredningsskyldighet som bla innebär att myndigheten för det första ska påvisa att det föreligger ett verkligt behov. För det andra ska myndigheten överväga olika alternativa lösningar. För det tredje ska myndigheten beräkna och beskriva konsekvenserna för den det berör och för det fjärde väga nyttan av åtgärden mot olägenheten

för den det berör. I den händelse myndigheten inte påvisat att det föreligger ett verkligt behov presumeras detta att åtgärden är betungande och kan följaktligen inte genomföras.

RRO vill avslutningsvis, för att undvika missförstånd, framhålla att det är myndigheten som har utredningsskyldigheten och att denna skyldighet inte till någon del kan överföras på någon annan. I den händelse myndigheten senare, vid uppfyllande av sin utredningsskyldighet, skulle påvisa att det föreligger behov av åtgärder ska RRO på alla sätt medverka till att de dokumenterade behoven finner ändamålsenliga lösningar.

3. Detaljsynpunkter på rubricerat förslag på föreskrifter och allmänna råd

Då det i det följande framförs att behovet inte påvisats görs detta huvudsakligen med stöd av analysen av myndigheten åberopad forskning (bilaga 1). När RRO vill att paragrafer ska utgå görs detta med stöd av vad som anförts under avsnitt 2 ovan.

3.1 Vistelse i spilta (2 kap. 11§)

I konsekvensanalysen av effekter för småföretags villkor uppges som motiv för en tidsmässig begränsning av vistelse i spilta att *”uppbinding i spilta innebär en fixering av hästen som försvårar eller omöjliggör vissa beteenden. Hästar är normalt i rörelse under större delen av dygnet.”* I litteraturstudien (sid 16) konstateras att *”spiltor begränsar helt klart rörelsefriheten...spiltor möjliggör heller inte att hästen vänder sig, på grund av detta står hästarna större delen av dygnet, detta stillastående kan leda till problem med benen och matsmältningen. Inte heller kan hästar i spilta klia sig på bakre delen av sin kropp, något som hindrar hästens underhållsbeteende.”* Med stöd av ovanstående föreslår myndigheten att hästar inte får hållas i spilta mer än sammanlagt 16 timmar per dygn. Detta gäller dock inte vid extrem väderlek. Enligt 7 kap. får inte spiltor användas i nybyggda stall.

Djurskyddsmyndigheten har inte presenterat något underlag som styrker uppfattningen att förvaring i spilta är till skada för hästarna, varken vad avser deras psykiska välbefinnande eller förmenta fysiska skador på ben eller matsmältning. Att hästar skulle hindras att klia sig på bakre delen av kroppen vid vistelse i spilta har heller inte blivit belyst. Myndigheten har heller inte påvisat att vistelse i box skulle tillfredsställa hästarnas behov bättre än motsvarande vistelse i spilta. I litteraturstudien konstateras att den sociala isoleringen i spilta är mindre än förvaring i boxar genom spiltornas öppna utformning, vilket talar till spiltans fördel. Myndighetens slutsatser blir därigenom både motsägelsefulla och svårtolkade. För en vidare diskussion i denna del behövs mer forskning och ett förtydligande från myndigheten.

För att uppfylla kravet i 11§ finns flera alternativ. Ridskolorna har vanligen både spiltor och boxar, vilket gör det möjligt att låta hästarna ”rotera” under dygnets timmar så att de står en tid i spilta och en annan i box. Ett annat alternativ är att hästarna vistas i rasthage under en del av dygnet.

Ridskolehästar rids enligt RROs uppskattning upp till 3 timmar per dygn, vilket innebär att den spiltförvarade hästen måste vistas ute eller i box under minst 5 timmar per dygn. Då hästen inte används i den löpande verksamheten blir tiden istället minst 8 timmar. I båda alternativen måste sannolikt utfodring ske på annat ställe än i den ordinarie spiltan, vilket skapar speciella problem bla med foderstater. Enligt RROs uppfattning är det av flera skäl direkt olämpligt med så lång utevistelse som kan bli följden av tidsbegränsningen. Olägenheterna har heller inte till någon del beaktats i förslaget. För att undanröja framtida

tolkningsproblem är det vidare angeläget att myndigheterna klargör vad som menas med "extrem väderlek".

Enligt RROs uppfattning ska hästhållningen så långt möjligt baseras på fasta rutiner inte minst av säkerhetsskäl. Varje tillfälle för in- och utsläpp eller byte mellan spilta och box medför ökade skaderisker för hästar, ridskolans elever och personal. Den strikta tidsangivelsen leder sannolikt till fler tillfällen för in- och utsläpp. Riskerna blir än större om detta inte sker enligt det "normala" tidschemat. Vid "normal väderlek" kan det regna, snöa eller blåsa på ett sätt som gör det olämpligt att hålla hästarna utomhus. Isbildning i hagar är också ett problem som kräver särskilda överväganden. Om väderbetingelserna under dagen ändras till det bättre är det sannolikt mindre lämpligt att frånga ordinarie rutiner och släppa ut hästarna en gång till för att uppfylla den exakta tidsangivelsen. Detta torde vara särskilt olämpligt under sen kvälls- eller nattetid. Hästar som ska ridas bör vid otjänlig väderlek hållas inomhus under ett par timmar före ridning för att torka. Det är minst lika olämpligt att sadla en blöt häst som att använda en blöt vojlock (se 2 kap 3§). Den tidsmässiga begränsning för hästar i spilta leder enligt RROs uppfattning således till orimliga konsekvenser för hästar, ryttare och ridskolans personal.

Den i §11 angivna tidsbegränsningen ökar sannolikt ridskolornas administration då det kommer att krävas en omfattande bokföring av var hästarna vistats under dygnet. Å andra sidan torde möjligheterna till kontroll från tillsynsmyndigheten vara begränsade i synnerhet om en sådan bokföring saknas.

Djurskyddsmyndigheten förbjuder genom 7 kap. 1§ att hästar hålls i spilta efter den 1 januari 2007. De krav som ställs i 2 kap. 11§ leder till så stora olägenheter att även 11§ i realiteten för många är att betrakta som ett förbud på spiltförvaring. Införandet av så ingripande åtgärder ställer särskilt höga krav på myndighetsutövningen. RRO är av den bestämda uppfattningen att Djurskyddsmyndigheten inte belagt att ett spiltförbud är till gagn för hästarna och att myndigheten inte följer den ordning för myndighetsutövning som följer av verksförordningen och proportionalitetsprincipen i enlighet med vad som behandlats i avsnitt 2 ovan. På dessa grunder ska förslaget avvisas.

3.2 Daglig utevistelse (5 kap. 1§)

I konsekvensanalysen av effekter för småföretags villkor uppges som motiv för utevistelse att *"Hästar har behov av att röra sig och att utföra pälsvård i form av rullning och putsning... En rasthage ska vara så stor att hästen kan röra sig i sina gångarter"*. I litteraturstudien görs gällande, utan angivande av källa, att *"Behov så som rörelsefrihet, möjlighet att vandra, söka föda och beta, sociala interaktioner med andra hästar, frisk luft och solljus. Om behoven kan uppfyllas inom ett inhysningssystem är det möjligt att även detta skulle vara en god levnadsmiljö för hästar. Men då detta inhysningssystem kan vara både kostsamt och svårt att utveckla kan krav på daglig utevistelse vara en bra lösning för att se till att dessa ovannämnda behov tillfredsställs."* Med ledning av ovanstående föreskriver myndigheten att hästar dagligen ska ges möjlighet att röra sig fritt i sina naturliga gångarter genom vistelse i beteshage, rasthage eller motsvarande (1§). Undantag ges pga skada eller sjukdom, när hästar befinner sig på annan plats än där de stadigvarande hålls eller vid extrem väderlek.

Myndigheten har inte till någon del visat att den föreslagna föreskriften skulle förbättra alla hästars välbefinnande. Hästarnas rörelsebehov tillgodoses huvudsakligen genom att de används för sitt ändamål. Födo- och vattenbehovet tillgodoses på annat sätt än för vildhästar.

Det finns för övrigt hästar som ogärna går i flock och vad detta beror på har inte behandlats. Ranglåga hästar, många gånger äldre hästar, tycks bli illa åtgångna genom att ständigt blir sparkade, bitna etc. Sannolikt kan de uppfatta detta som en allt för närgången social interaktion. RRO menar att sådana hästar måste skyddas och inte lämnas åt flockens gottfinnande. Många gånger ställs sådana hästar i mindre rasthagar och såvitt man kan bedöma tycks de vara nöjda med detta. All hästhållning måste baseras på både gott handlag och ett gott omdöme.

En reglering i enlighet med förslaget leder till avsevärda problem för såväl hästar som hästhållare. Det vore olyckligt om det infördes regler rörande hästhållningen som senare visar sig vara mindre välbetänkta. Ändrade föreskrifter även i denna del måste behandlas i enlighet med vad som anförts under avsnitt 2 ovan. Det är heller inte troligt att den nuvarande ordning med ett stort inslag av ”sunt förnuft” till någon del skulle vara sämre än en strikt reglering i enlighet med förslaget.

3.3 Foder och vatten (4 kap.)

Myndigheten borde, i enlighet med verksförordningen, överväga andra möjligen mer verkningfulla medel i för att uppnå önskad foderhantering.. Den professionella hästnäringen har tillräckliga kunskaper och ett egenintresse i att se till att hästarna blir ändamålsenligt utfodrade i förhållande till bl a arbetsbelastning mm. Den kan föreligga behov av kunskap hos personer som håller hästar som hobby. Detta ställer särskilda krav på hur föreskrifterna utformas. Alltför detaljerade föreskrifter eller allmänna råd kan leda till oönskade effekter med tex överviktiga hästar. De flesta ägarna av ridhästar är medlemmar i Ridsportförbundet och får därigenom löpande information rörande allehanda hästfrågor. Förbundet har också särskilda utbildningar om hästhållning. Enligt RROs uppfattning borde dessa möjligheter utvärderas innan myndigheten beslutar om nya föreskrifter rörande foder.

4 kapitlet kan därigenom begränsas till 2§ (som benämns §1) och §3 (som benämns §2)

3.4 Skötsel och hantering (2 kap.)

Paragraferna 1-3 och allmänt råd till 3§ är så självklara och allmänt hållna att de saknar betydelse och kan därför utgå. Efterlevnaden tillgodoses genom lagstiftningens portalparagraf om djurskydd och kunskap om dessa frågor sprids lämligast genom allmänna informations- och/eller utbildningsinsatser. Det samma gäller 6§ beträffande lösgående hästar.

3.5 Hästars behov av social kontakt ska tillgodoses (2 kap 5§)

I konsekvensanalysen av effekter för småföretags villkor framhålls att hästar är flockdjur som är uttalat sociala. Det diskuteras vidare hur denna sociala kontakt kan tillgodoses på annat sätt än att umgås med artfränder. Någon vägledning i övrigt lämnas inte. RRO vill i denna del hänvisa till vad som behandlats i föreliggande remissvar under avsnitt 1 och i bilaga 1 om behovet av ytterligare forskning. I avvaktan på detta ska paragrafen utgå.

3.5 Skadeförebyggand åtgärder (3 kap)

Det torde vara självklart att föremål och ämnen som kan orsaka skada ska förvaras oåtkommliga för hästarna (23§) och behöver följaktligen inte regleras. I allmänna råd till paragrafen nämns karbinhakar och täckeshängare varav dras slutsatsen att dessa skulle vara

särskilt riskfyllda. Enligt RROs uppfattning bör detta utgå då det torde finnas ett stort antal föremål som i så fall måste nämnas. Det allmänna rådet ska därför utgå.

3.6 Nödventilation (3 kap §17)

Vad som avses med begreppet nödventilation anges inte i föreskriften. Om det är särskilda anordningar som avses måste detta anges. Är det å andra sidan tillräckligt att man öppnar dörrar och fönster kan paragrafen utgå.

3.7 Plan vid elavbrott (3 kap 26§)

Enligt paragrafen ska det finnas en godtagbar plan för hur djurskyddet ska upprätthållas vid elavbrott. Paragrafen saknar betydelse för häststallar och kan därför utgå. Om så inte sker måste det anges vad som menas med en ”godtagbar plan” och om det ställs särskilda krav på skriftlig dokumentation. I sammanhanget kan då nämnas att det enligt föreskrifter för arbetarskyddet anges att företagen ska upprätta en arbetsmiljöplan. Arbetsmiljöverket har beslutat att ridskolor inte behöver upprätta en skriftlig plan.

3.8 Åtgärder vid halka (5kap 4§)

Enligt förslaget ska vid halka vidtas åtgärder så att hästarna kan förflytta sig säkert. Det har inte redogjorts för vad som menas med ”säkert” eller vilka åtgärder som ska vidtas. RRO vill framhålla att förflyttning av hästar aldrig sker säkert. En åtgärd kan vara att man halkbekämpar men det säkraste är att hästen inte förflyttas. Paragrafen kan således åberopas för att inte förflytta hästarna till rasthagar vid halt underlag. Paragrafen bör pga av dess tvetydighet utgå.

Stockholm den 10 september 2006

RIDSKOLORNAS RIKSORGANISATION

Sture Larsson

Eva Netterberg

Bilaga 1: Kommentarer till Djurskyddsmyndighetens litteraturstudie.

Bilaga till RROs remissvar med anledning av Djurskyddsmyndighetens förslag till föreskrifter och allmänna råd om hästhållning. (Dnr 2005-1814)

1. Djurskyddsmyndighetens litteraturstudie

Nedan kommenteras valda delar av Djurskyddsmyndighetens litteraturstudie; *HÄST- en litteraturstudie om hästars beteendebestbehov och förekommande störda beteenden*. Studien sägs ha legat till grund för föreskrifter och allmänna råd om hästhållning.

1.1 Hästar i vilt tillstånd

Enligt djurskyddslagen (1988:534) 4§ skall hästar hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att det främjar deras hälsa och ger dem möjlighet att bete sig naturligt. Utan att det anges i litteraturstudien torde 4§ ha varit Djurskyddsmyndighetens utgångspunkt för vad som kan menas med naturligt beteende.

Djurskyddsmyndigheten tycks mena att lagstiftaren med naturligt beteende avser hästar i vilt tillstånd. Slutsatsen är minst sagt förvånande då man vid en sådan ståndpunkt helt bortser ifrån hur människan i årtusenden vid domesticeringen påverkat hästens livsbetingelser. Detta görs redan genom avel men också genom hur föl och unghästar socialiseras för att fungera i mänskligt umgänge. Hästen umgås med människor under hela dess liv oberoende av för vilket ändamål människan håller häst. Vildhästar av det slag som beskrivs i litteraturstudien förekommer sannolikt bara i Djurskyddsmyndighetens tankevärld.

Att hästen, trots människans påverkan, bibehållit vissa instinkter som brukar benämnas de fyra F:en, innebär inte att det är fråga om vildhästar i egentlig mening. Människan har kontroll över hästens instinkter föda och fortplantning. Flock- och flyktinstinkten påverkas genom avel och bla genom skapande av ökad tillit till människan. Så används tex föda som ett medel vid domesticeringen.

Det är följaktligen en främmande tanke för landets ridskolor att behandla sina hästar på samma sätt som hästar i vilt tillstånd. Detta skulle också kunna stå i strid mot hur man främjar hästarnas hälsa i djurskyddslagens mening. Exempel på detta är när människan träder in i 'naturens ställe' och skyddar sina hästar så att gamla hästar inte 'blir mobbade' eller att ranglåga hästar inte blir undernärda och utsatta för botulism. Förädlade hästar med stort inslag av fullblod skulle knappast överleva utan människans intervention. Listan skulle kunna göras mycket längre. RRO vill också för undvikande av missförstånd framhålla att det sannolikt inte är lämpligt att använda hästar med allt för stora inslag av vildhäst i ridskoleverksamhet, utan hästarna måste i allt väsentligt vara socialiserade till människan.

Djurskyddsmyndigheten har också genom val av paradigmbortsett ifrån att hästar i människans tjänst är individer med individuella behov och önskemål och inte ett kollektiv som myndigheten tycks mena. En god hästhållning, i en nära relation med människan, syftar till att ge varje häst den omvårdnad och uppmärksamhet som varje individ kräver. För vidare

förståelse av interaktionen människa-tamdjur vill RRO bli hänvisa till forskning utförd av etnologen Jutta Falkengren vid Lunds universitet.

1.2 Störda beteenden

Djurskyddsmyndigheten har i litteraturstudien konstaterat att ”*Stereotypier förekommer inte hos vilda eller feral hästar*”. Något empiriskt stöd för uppfattningen redovisas inte, vilket heller inte är särskilt förvånande då populationen för en sådan studie är starkt begränsad eller t.o.m. helt obefintlig.

Myndigheten menar vidare att ”*det är av vikt att fastställa de viktigaste beteendena (beteendebestånden) för hästar i vilt tillstånd, för att sedan använda denna information och se över vilka av dessa som hästar inte får möjlighet att utföra i traditionella inhysningssystem. Skillnaden kan sedan förklara orsaken bakom eventuella störda beteenden bland hästar i fångenskap*”. Djurskyddsmyndigheten har inte närmare redogjort för hästars beteenden i vilt tillstånd. Möjligen kan myndigheten avse de fyra F:en enligt ovan, men det kan också vara annat.

Djurskyddsmyndigheten framför uppfattningen att: ”*Störda beteenden på hästar liksom på andra djurslag är en indikation på att djuret har försökt/försöker anpassa sig till en tidigare eller en aktuell miljö som inte uppfyller dess behov*”. Man tycks därmed mena att hästen försöker anpassa sig till ett vilt tillstånd, vilket RRO finner som osannolikt då de aktuella hästarna aldrig levt i ett sådant tillstånd.

I studien görs vidare gällande att störda beteenden av flertalet forskare anses vara indikator på dålig välfärd. Vidare konstateras att ”*störda beteenden börjar med stress hos hästen då den inte kan få utlopp för en inre motivation. Denna stress leder i sin tur till ångestinducerade överlagshandlingar eller tomgångshandlingar. I sitt försök att nå sitt mål överdriver hästen sitt beteende, till exempel genom att utföra det i onormal frekvens/utsträckning. Hästen kan även rikta sin respons mot ett annat mål d.v.s. rätt beteende mot fel stimuli som exempelvis gnagande mot galler när fodervagnen hörs i gången. Med tiden resulterar dessa beteenden i förändringar i neurotransmittorer vilket i sin tur kan leda till stereotypier*”.

Djurskyddsmyndigheten argumentation i denna del är minst sagt förvånande. Att ljudnivån bland hästarna ökar när fodervagnen rullas i stallgången torde vara väl dokumenterat, men däremot synnerligen tveksamt att detta beror på stress hos hästarna och att hästarna inte kan få utlopp för en inre motivation som myndigheten gör gällande. Att en så avgränsad reaktion vid ett specifikt tillfälle skulle leda till stereotypier har inte belagts i studien och enligt RROs uppfattning förefaller detta kausala samband som mindre sannolikt. En del hästar skrapar med hoven, en annan tittar upp och gnäggjar, en ytterligare vänder baken till och ser ointresserad ut. Hästarna förefaller ha väldigt olika relationer till fodervagnen varför Djurskyddsmyndighetens slutsats tycks något förhastad. Gnagande mot galler kan således förekomma utan att det för den skull är ett tecken på stress eller avvikande beteende.

RRO har full förståelse för att myndigheten efter denna verbala exercis blir varse att argumentationen har brister och därför konstaterar att: ”*I dagsläget finns en avsaknad av kunskap gällande utvecklingen av störda beteenden så som stereotypier, mer forskning efterfrågas*”. RRO delar i allra högsta grad myndighetens uppfattning om behovet av ytterligare forskning om hästars beteende och vill i det sammanhanget särskilt framhålla

behovet av forskning om hästars möjlighet att bete sig naturligt i enlighet med djurskyddslagens 4§.

1.3 Social isolering

Inledningsvis konstateras i denna del att hästar är mycket sociala flockdjur selekterade för att leva på öppna slätter med flykt som primär mekanism för att undkomma predatorer. Det sägs vara tänkbart att hästar har en aversion mot att vara isolerade och spatialt begränsade. Det konstateras vidare att dagens inhysningssystem kan stressa hästar både fysiskt och psykiskt vilket sägs vara ett välfärdsproblem. Något vetenskapligt eller empiriskt underlag presenteras dock inte som belägger dessa slutsatser.

I litteraturstudien återopas ett antal undersökningar. Den första är en enkätundersökning bland engelska tränare av galopphästar. Resultatet sägs visa att boxutformningar som tillåter minimal kontakt mellan hästar korrelerar med onormala beteenden medan galler mellan boxarna i stället för hela boxväggar reducerar risken för onormala beteenden. RRO har inte möjlighet att granska refererad forskning i detalj, men vill ändå framhålla möjliga metodologiska problem med den återopade undersökningen. En enkätundersökning för att studera onormala beteenden hos hästar förefaller inte vara en ändamålsenlig metod. Av praktisk erfarenhet vet vi att vissa hästar tycks närmast avsky varandra medan andra finner en stor tillit. I praktiken löses detta genom den individuella anpassningen för varje hästs välbefinnande, vilket sannolikt även engelska galopptränare är medvetna om. Det refererade resultatet kan således ha flera andra förklaringar än vad som görs gällande i litteraturstudien.

RRO menar att det inte är möjligt att dra några generella slutsatser av undersökningen rörande hur hästar hålls idag och om detta skulle försäkra utvecklingen av stereotypier.

I den andra studien undersöktes 15 ston som vistats i en väletablerad flock för att därefter ställas i en isolerad betesinhängnad antingen helt själv eller med olika sällskap. Det som undersöktes var eventuella beteendeförändringar samt diverse fysiologiska parametrar. I litteraturstudien anges att det inte går att dra några säkra slutsatser rörande social isolering med ledning av återopad studie. Trots detta drar myndigheten slutsatsen, utan angivande av källa, att hästar stressas av kortare stunders separation från sin flock, något som kan leda till lidande om det upprepas ofta och i längre perioder.

I den tredje studien undersöktes hur hästar påverkas av fem olika typer av boxar. Slutsatsen av studien är att vävning och nickning reducerades med en mer öppen boxutformning.

I den fjärde studien mättes hjärtfrekvensen hos sju hästar. De undersökta hästarna fick var och en stå kvar i stallet när alla andra släpptes ut respektive fick stå i stallet med sällskap av en eller två hästar. Man konstaterar att hjärtfrekvensen ökar drastiskt, från 40 slag/min till 140 slag/min, om alla andra än försökshästen lämnar stallet. Ökningen av hjärtfrekvensen blev mindre och återgick fortare mot det normala om två hästar lämnades som sällskap. Den slutsats som dras i litteraturstudien är att separation av hästar från sin flock orsakar signifikant emotionell stress, stress som minskar i och med sällskap från hästar ur flocken. Myndigheten menar för övrigt att ökad hjärtfrekvens är att jämföras med emotionell stress.

I litteraturstudien redovisas vissa brister i den refererade undersökningen men myndigheten konstaterar trots detta att studieresultaten visar på ökad stress vid isolering. Det sägs också vara osäkert om hjärtfrekvensen går upp beroende på att hästarna blir uppjagade i positiv

bemärkelse eller negativt stressade. Myndighetens slutsats att man troligen kan säkerställa det senaste är närmast tendentiöst.

Den femte studien omfattar tio hästar av olika raser. Hästarna studerades i tre olika situationer, tillsammans med annan häst i tvåhästhage, ensam i en enhästhage och med möjlighet att gå bakom ett L-formad avdelningsvägg och vara ensam. Av studien framgår att en ensam häst i en enhästhage skrittade och travade oftare. Myndigheten drar därav slutsatsen att beteendet för en ensam häst i hage tyder på stress. Å andra sidan valde hästarna i det L-formade alternativet att vistas hälften av tiden på den sida där det inte fanns insyn från andra hästar vilket gör resultaten minst sagt svårtolkade.

I den sjätte studien undersöks hästars taktila kontakt såsom putsning. Studien sägs visa att hästars sociala umgänge gynnar deras hälsa beroende på lägre hjärtfrekvens något som enligt Djurskyddsmyndigheten ”bör tas hänsyn till”.

Litteraturstudien avslutas i denna del med konstaterat att: *”Sammanfattningsvis så visar ovanstående fem studier på att hästar påverkas negativt av social isolering, den stress de uppvisar leder, om frekvent och i stor utsträckning, till reducerad välfärd. Vidare visar de att socialt umgänge med andra hästar verkar lugnande för dessa sociala flockdjur”*.

Djurskyddsmyndighetens slutsats förefaller bygga mer på allmänna förhoppningar än på vetenskap och beprövad praktik. Det finns tex ingen redovisad forskning om hästars ’välfärd’. Att hästar skulle påverkas negativt av social isolering, ett begrepp som heller inte definierats, har inte belagts i någon refererad studie. Att hjärtfrekvensen ökar hos hästar kan för övrigt ha andra orsaker än stress förorsakad av social isolering.

1.4 Felaktig utfodring

I avsnittet behandlas hästens matsmältningssystem, hästens födosök, hästens behov av att tugga samt behovet av vatten. Som avslutning till redovisade studier rörande utfodring och dess påverkan på olika beteenden, såsom krubbitning, konstateras att studierna visar att utfodringens sort, mängd samt antalet utfodringstillfällen har stor inverkan på hästars fysiska så väl som psykiska hälsa.

Ett så allmänt uttalande kan i och för sig vara okontroversiellt men av detta kan inte dras några slutsatser om det verkligen föreligger behov av föreskrifter. Enligt RROs mening sker utfodringen av landets hästar i allt väsentligt på ett sätt som gagnar god hälsa hos hästarna. Möjligen kan det förekomma att vissa hästar utfodras i för stor omfattning i förhållande till näringsbehovet och att detta kan vara ett hälsoproblem bland hästar. Frågan om foderstater mm borde bli föremål för en mer allsidig belysning och kunskapen härom bör på lämpligt sätt spridas till landets hästägare.

1.5 Daglig utevistelse

I litteraturstudien konstateras att daglig utevistelse för hästar bör vara ett krav. Det sägs att hästar på stora betesmarker förflyttar sig upp till åtta mil per dag för att tex nå vattenhål. Hästar sägs förflytta sig dagligen naturligt i sitt födosök. RRO menar att hästarnas behov i dessa båda avseenden är tillgodosedda genom människans försorg, varför daglig utevistelse inte kan motiveras därmed. I litteraturstudien görs vidare gällande att det inte är hälsosamt, vara sig fysiskt eller psykiskt, att stå stilla i en spilta/box majoriteten av dygnets timmar. RRO

menar att detta rörelsebehov i allt väsentligt tillgodoses genom att hästarna används för sitt ändamål som ridskolehästar.

Vad avser daglig utevistelse åberopas två studier samt ett personligt uttalande från en person som som enligt myndigheten gör ett *”mycket intressant inlägg från en väletablerad forskare i ämnet”*. Av litteraturstudien framgår dock att det är obekant vad forskaren egentligen yttrat sig över, varför uttalandet inte kan tillmätas någon betydelse.

Avsaknaden av empiriskt eller annat adekvat underlag hindrar dock inte myndigheten från att dra slutsatsen att : *”Daglig utevistelse har enligt studierna ovan visat sig vara positivt för hästars välfärd, det skulle kunna kompensera för nackdelarna i uppställningssystem med uppstallning då hagar (av rätt storlek och med rätt innehåll) innehåller mycket av det som hästar är i behov av.”* Slutsatsen saknar stöd i presenterade studier och är följaktligen helt grundlös.